

Bölüm 3

EYLEM ARAŞTIRMASI: BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNİN SOSYALLEŞME ÜZERİNE ETKİSİ

Mehmet Behzat TURAN¹

Alper BAHÇE²

GİRİŞ

Beden eğitimi, bireylerin sağlıklı yaşam sürdürebilmeleri için yapılan birtakım hareketleri içeren eğitimin temel taşlarından birisidir. Bireylerin daha sağlıklı olmalarının yanında gerek fiziksel gerek zihinsel anlamda da gelişmelerini sağlayan bir disiplindir (Açak, 2005). Beden eğitimi ve spor, toplumun verimlilik düzeyini arttırmak için toplum içinde yer alan bireyleri bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel anlamda birtakım hareketler yoluyla en uygun duruma getirmeyi amaçlamaktadır. Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi beden eğitimi ve spor toplumda yer edinmiş üst düzey mevcut sporcular ya da spora eğilimi olan yetenekli kişiler için değil toplumda yer alan bütün bireyler içindir (Keske & ark., 2017).

Beden eğitimi ve spor en temel ifadeyle, vücudu güçlendirip sağlığın korunması adına planlı olarak yapılan aletli ve aletsiz hareketler olarak tanımlanabilir (Harmandar, 2000). Bir başka tanıma göre ise beden eğitimi, bireyin fiziksel ve zihinsel olarak gelişmesi, öğrencinin eğitim esnasında ve eğitim sonrasında karşılaşacağı durumlara kendini hazırlaması, toplum bilinci ve birtakım sorumluluklarının kazandırılabilmesi için uygulanan planlı ve programlı eğitsel çalışmalardır (Çağlar, 2016). Beden eğitimi ve spor konusunda yapılan farklı tanımlar incelendiğinde sporun gerek fiziksel gerek zihinsel gerekse sosyal anlamda gelişmelere yol açtığı görülmektedir.

Beden eğitimi ve spor, bireylerin olumlu kişilik özellikleri kazanmalarına, ikili insan ilişkilerinde daha sosyal olmalarına ve etkili iletişim becerilerine sahip olmalarına olanak sağlar. Yaygın bir görüş olan beden eğitimi ve spor dersinin akademik başarıyı olumsuz etkilemesi düşüncesinin aksine, belirli plan

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor AD, behzatturan@erciyes.edu.tr,

² Öğr. Gör. Kayseri Üniversitesi Bünyan Meslek Yüksekokulu, alperbahce@kayseri.edu.tr,

dâhilinde ve belirli bir amaç doğrultusunda yapılan sportif faaliyetlerin öğrencilerin sosyal ve bilişsel gelişimlerini pozitif yönlü olarak geliştirdiği ve buna paralel olarak da öğrencinin akademik başarısının arttığı konusunda gerek öğrenciler gerekse veliler bilinçlendirilmeli, sportif etkinliklere katılım konusunda teşvik edici çalışmalar yapılmalıdır (Aras & Asma, 2020).

Bedene ve ruha hitap eden ve sosyal bir davranış şekli olan sporun bir takım sosyal fonksiyonları mevcuttur. Bu sosyal fonksiyonlar şu şekilde özetlenebilir:

- Bireyin fiziksel ve ruhsal anlamda sağlıklı ve mutlu olmasını sağlar.
- Boş zamanların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlar.
- Arkadaşlık, iş birliği, takdir etme ve edileme gibi olumlu özellikler kazandırır.
- Bireyin kendine ve başkalarına karşı saygı duymasını sağlar.
- Sosyalleşmeyi ve sosyal sorumluluğu arttırır.
- Bireylerin sosyal statü kazanmalarını sağlar.
- Özgüven duygusunu arttırır.
- Aidiyet duygusunu geliştirir.
- Bireyin kişilik gelişimi ve irade gücünün oluşumuna katkı sağlar (Yetim, 2000).

Verilen bilgiler doğrultusunda beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişime katkı sağlamanın yanı sıra sosyalleşme üzerinde de olumlu etkilerinden söz etmek mümkündür. Sosyalleşme bir grubun ya da toplumun yaşam tarzının öğrenilmesi ve bu öğrenme esnasında ortaya çıkan karşılıklı etkileşim sürecidir. Bu öğrenme sürecinde bireyler toplumdaki kalıplaşmış davranışları bireyselleştirir ve o toplum içinde kendine ait bir kimlik oluşturur (Şahan, 2008). Farklı bir tanıma göre ise sosyalleşme, bireyin belirli bir grubun normlarına uyması ve bu normları öğrenmesini sağlayan süreçtir (Aslantürk & Amman, 2000).

Sosyalleşme sayesinde bireyler toplumun ortaya koyduğu davranış modellerini, örnekleri ve farklı düşünme şekillerini öğrenmektedir. Bu sayede sosyalleşme kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesine ve içinde bulunduğu topluma uyum sağlamasına imkan tanıyan bir mekanizma olarak kabul edilebilir. Bireyin toplum içinde bulunan diğer kişilerle ortak bir hayat sürdürebilmesi, toplumun gelenek ve göreneklerine uyması, toplumla özdeşleşmiş yeme, içme, çalışma, giyinme gibi birtakım durumları kabullenmiş olması, sosyal hayatın kurallarına uyması ve toplum içinde kendisine verilecek rolleri en uygun şekilde yerine getirebilmesi ile mümkündür (Dönmezer, 1994).

Bireyler içinde buldukları sosyal hayattan haberdar oldukları oranda bir takım sosyal faaliyetlere katılabilirler. Aynı zamanda toplumda sosyalleştikleri oranda faaliyetlere katılım oranları da artış göstermektedir. Tam da bu nokta da spor sosyalleşen ve sosyalleşme eğilimi yüksek olan bireylerin ilgi gösterecekleri bir konu haline gelmektedir (Erkal, Güven & Ayan, 1998). Bireylerin sosyalleşmesinde ve toplumsal etkileşiminin sağlanmasında farklı durumlar etkin olarak rol oynamaktadır. Bu durumlardan bazıları kültürel etkinlikler, serbest zaman aktiviteleri ve sportif faaliyetlerdir (Beltekin, Ulucan & Kuyulu, 2019). Beden eğitimi ve spor bireylerin sosyal çevrelere aktif katılımını sağlayan bir etkinlik olarak bireyin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Sportif etkinlikler ve faaliyetler aracılığıyla spor ile ilgilenen kişiler farklı insan toplulukları ile sosyal anlamda ilişkilerde bulunmaktadır. Beden eğitimi ve spor bireyi kendi dar dünyasından çıkararak farklı ortamlarda, farklı kişilerden, değişik inanç ve düşüncedeki insanlar ile etkileşim içinde bulunmasını sağlamaktadır. Bu yönü ile ele alındığında beden eğitimi ve sporun, yeni dostluklar kurulmasına ve sosyal ilişkilerin oluşmasına olanak sağladığı söylenebilir (Çaha, 2000).

Beden eğitimi ve spor dersi sosyal açıdan ele alındığında, bireylerin grup içinde arkadaşlık edinebilme, yeni insanlarla iletişim kurabilme, karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörü gibi özellikleri geliştirdiği görülmektedir. Bütün bu gelişmelerin en yaygın ve hızlı olduğu dönem bireyin doğumundan sonraki okul öncesi çağıdır. Devamında bu süreci okul çağı takip etmektedir. Sonrasındaki ergenlik döneminde ise özellikle psiko-sosyal etkileşimler en üst seviyede görülür. Bu dönemde verilecek olan iyi bir beden eğitimi ve spor eğitimi bireyin sosyalleşmesine büyük katkı sağlayacaktır (Büyükoğdemir, 2008).

MATERYAL VE METOT

Çalışmanın amacı ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin aldıkları beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmelerine olan etkisinin ortaya konulmasıdır. Çalışma kapsamında araştırmaya katılan öğrenciler ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Kayseri ilinde ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise basit tesadüfi yöntemle seçilen ve ortaöğretim altıncı sınıfta öğrenim gören 10 kız ve 10 erkek öğrenci olmak üzere toplam 20 öğrenci oluşturmaktadır. Basit tesadüfi yöntemde bü-

tün birimler birbirinden bağımsız olarak eşit ölçülerde seçilme şansına sahiptir (Ural & Kılıç, 2005).

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırması yöntemi özellikle son yıllarda öğretmen ve akademisyenler tarafından sıklıkla kullanılan, eğitimin farklı alanlarında uygulamaları geliştirmek ve hem sistematik hem de bilimsel bilgi elde etmek amacıyla faydalanılan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (Kuzu, 2009). Eylem araştırması bir araştırma modeli olmasının yanı sıra bir yenilik uygulaması olarak da kabul edilebilir (Greenwood & Levin, 2007).

Eylem araştırması, mevcut bir durumu incelemek, takip eden süreçte uygulama, ortam ve şartları geliştirmeye yönelik bir plan hazırlamak ve bu planı uygulamaya koyabilmek için araştırmacıya imkan tanıyan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Craig, 2009). Eylem araştırmasının farklı tanımlarında eğitim alanında çalışan kişilerin gerçekleştirdikleri işleri daha iyi anlamalarına, eğitim öğretimde iyileştirmeleri gerçekleştirmelerine ve uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlara sistematik çözüm yolları üretmelerine yardımcı olmaya yönelik farklı görüşler de bulunmaktadır (Aksoy, 2003).

Eylem ve araştırma terimlerini içeren eylem araştırmasında eylem, neler yapıldığına atıfta bulunurken araştırma ise ne yapıldığının nasıl tespit edildiğine atıfta bulunur (McNiff, 2013). Eylem araştırması eyleme yönelik bir araştırma olup teori ve eylem arasında bir fark öne sürmez. Araştırmanın eylem yönü uygulamayı daha iyiye taşımakla ilgiliyken, araştırma yönü ise uygulama hakkında bilgi ortaya çıkarma ile ilgilidir. Ve burada ortaya çıkarılan bilgi uygulamaya yönelik bir bilgidir (McNiff & Whitehead, 2010). Bu bilgiler doğrultusunda eylem araştırmasının uygulamaya yönelik bir çalışma olduğu söylenebilir.

Eylem araştırması uygulamaların verimliliğini arttırmak amacıyla mevcut durum ve var olan problemlere yönelik anlayışları iyileştirme amacı güden uygulayıcılar tarafından gerçekleştirilir (McKernan, 1996). Eylem araştırmasına yönelik olarak yapılan çalışmalar, eğitimcilere fırsat ve destek verildiğinde çalışmalarını başarılı bir şekilde yapabildiklerini ve kayda değer olumlu sonuçlar elde ettiklerini göstermektedir (Altrichter & ark., 2008).

Eylem araştırmasının temel yararı, uygulamanın gerçekleştiği durumun ve uygulama anlayışının iyileşmesidir (Zuber-Skerritt, 1992). Eylem araştırmasını gerçekleştiren kişiler, bir yandan uygulama aşamasında karşılaştıkları problem-

lere çözüm yolları üretirken diğer yandan zayıf ve güçlü yönlerini fark ederek zayıf yönlerini geliştirmek için çeşitli stratejiler üretirken, güçlü yönlerini daha çok kullanmayı öğrenirler (Kuzu, 2009). Eylem araştırması sonucunda elde edilen veriler ve ortaya çıkarılan yeni yaklaşımlar, hem bilginin ilerlemesi açısından teorik bir öneme sahipken hem de araştırma süreci ve sonrasında pratik olarak iyileştirmelere olanak sağlar (Zuber-Skerritt, 1992). Bu doğrultuda eylem araştırmasının gerek teorik bilginin üretilmesine gerekse uygulamaların geliştirilmesine ve iyileştirilmesine katkı sağladığı söylenebilir. Burada üzerinde durulması gereken önemli konu ise, araştırma sonucunda elde edilen bilgi ve verilerin yaygınlaştırılmasını sağlayıp, farklı eğitim uygulamalarında da kullanılmasına olanak tanımaktır.

Eylem araştırması ne tür olursa olsun yöntemin gerektirdiği genel çerçeve aynıdır. Bir eylem araştırması modeli: “Planlama”, “eylemde bulunma”, “izleme”, ve “geri bildirmeye göre uyarılma” aşamalarında meydana gelmektedir (Costello, 2007). Bu aşamalar belirli bir sistem içerisinde birbirini etkilemekte ve elde edilmek istenen sonuca ulaşana kadar bu süreç devam etmektedir. Bütün bu süreç ve döngü içerisinde araştırmacı etkin bir rol oynamaktadır.

Eylem araştırması birçok farklı disiplinle kullanılmasına rağmen eğitim alanına önemli katkılar sağlamıştır. Eylem araştırması eğitimcilerin gelişmesine ve dolayısıyla öğrencinin de öğrenmesinin gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Eğitim bilimleri alanında kullanılan uygulamaların araştırılarak geliştirilmesine ve eğitimcileri mesleki gelişimlerine önemli katkılar sağlamıştır (Elliot, 1991). Eylem araştırması, bilginin paylaşılmasında, farkındalık oluşturmada, karşılaşılan sorunların çözümünde farklı yollar geliştirmede ve sorgulama odaklı bakış açısının oluşmasında etkin rol oynar (Aksoy, 2003). Eylem araştırması sadece bir araştırma yöntemi olarak kalmayıp aynı zamanda yöntemi uygulayan kişinin bilinçli olarak farklı uygulama yolları da denediği bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (O'Brien, 1998).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri toplama sürecinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin aldıkları beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmelerine olan etkisinin ortaya konulması amacı doğrultusunda çalışmanın örneklemini oluşturan 10 erkek ve 10 kız toplam 20 öğrenciden beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmeye etkisine yönelik olumlu olumsuz görüşleri alınmıştır.

Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel yaklaşım ile analiz edilmiştir. Betimsel analizde görüşü alınan kişilerin verdikleri bilgilere doğrudan yer verilir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Çalışmaya katılan öğrencilerin konuya dair görüşlerine öğrenciye ilişkin kişisel bilgileri saklı tutularak aşağıda yer verilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilere beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşme üzerine etkisi olup olmadığına yönelik problem sorusu sorulmuştur. Sorulan sorunun cevabına yönelik öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir. Aşağıda yer verilen görüşlerde bulunan kısaltmalar KÖ kız öğrencileri, EÖ erkek öğrencileri ifade etmektedir.

KÖ 1.

Günlük hayatında çok fazla arkadaş çevresi olmadığını ve asosyal bir birey olduğunu fakat beden eğitimi ve spor dersi sayesinde yeni arkadaşlar edindiğini ve giderek sosyalleştiğini belirtmiştir.

KÖ 2.

Beden eğitimi ve spor dersi esnasında kız ve erkek öğrencilerin bir arada rekabet içerisinde oyun oynamaları sonucunda hatalarını daha iyi görebildiğini ve düzelttiğini belirtmiştir. Ayrıca beden eğitimi ve spor dersinin kendisini sadece toplumsal açıdan değil bireysel açıdan da olumlu yönde gelişimine katkı sağladığı fikrini de beyan etmiştir.

KÖ 3.

Açık alanda yapılan beden eğitimi ve spor dersi sayesinde pandemi döneminde sınıflarda zorunlu olan maskesinden kurtulabildiğini ve bu sayede iletişim kurduğu arkadaşlarını daha net görebildiğini ve bu durumunda ilişkilerine olumlu yansıdığını belirtmiştir.

KÖ 4.

Beden eğitimi ve spor dersinde yardımlaşmaya dayalı oyunları oynadıklarını ve bu sayede arkadaşlarıyla iletişiminin daha da arttığını, oyunlar esnasında erkek öğrencilerle de rahatlıkla iletişim kurabiliyor olmasının sosyalleşmesine katkı sağladığını belirtti.

KÖ 5.

Beden eğitimi ve spor dersinde oynatılan oyunlar esnasında iş birliği açısından herkesle iletişim kurmak zorunda kaldığından bu durumun sosyalleşmesine katkı sağladığını belirtti.

KÖ 6.

Günlük hayatında erkek öğrencilerle konuşmaktan çekindiğini, fakat beden eğitimi ve spor dersi sayesinde kendini daha rahat hissettiğini ve erkek öğrencilerle iletişiminin düzeldiğini ve ders sayesinde sosyal biri haline gelmekten mutluluk duyduğunu belirtmiştir.

KÖ 7.

Bazı derslerden sorumlu öğretmenler sebebiyle derslere gönülsüz katıldığını fakat beden eğitimi ve spor dersi öğretmenini ve dersi çok fazla sevdiği için derse rahatlıkla katılabildiğini ve sosyal davranışlar sergilediğini belirtmiştir.

KÖ 8.

Genel anlamda içine kapanık bir birey olduğunu fakat beden eğitimi ve spor dersinde bütün sınıf olarak oyun oynadıkları için gittikçe sosyalleşmeye başladığını belirtmiştir.

KÖ 9.

Okul dışı zamanlarda oynadıkları oyunlar esnasında fazla kiloları sebebiyle çabuk yorulup başarısız olduğunu ve bu sebepten genelde oyun dışı kaldığını fakat beden eğitimi ve spor dersinde öğretmenin de desteği ile oyunlara daha fazla katıldığını ve sosyalleşmeye başladığını belirtmiştir.

KÖ 10.

Beden eğitimi ve spor dersi sayesinde yeni arkadaşlıklar edindiğini ve giderek sosyal bir kişi haline geldiğini belirtmişti.

EÖ 1.

Günlük hayatında içine kapanık bir birey olduğunu, evden çok fazla dışarıya çıkmadığını belirtmiştir. Beden eğitimi ve spor dersinin sosyal aktivitelere daha çok katılım göstermesine katkı sağladığını, derste öğrendiği yeni oyunları okul dışı arkadaşlarıyla beraber oynayarak sosyalleştiğini belirtmiştir.

EÖ 2.

Beden eğitimi ve spor dersini çok sevdiğini, ders esnasında arkadaşlarıyla eğlenceli zaman geçirdiği ve sosyallik seviyesinin daha da arttığını belirtmiştir.

EÖ 3.

Özellikle beden eğitimi ve spor dersine giren öğretmenini çok sevdiğini ve çekinmeden rahatlıkla ona sorular sorabildiğini bu sayede iletişim seviyesinin geliştiğini belirtmiştir.

EÖ 4.

Ders aralarında oyun oynamak için yeterli zamanlarının olmadığını, beden eğitimi ve spor dersi sayesinde bu zamanı bulduğunu ve burada yaptıkları aktiviteler sayesinde iletişim gücünün arttığını belirtmiştir.

EÖ 5.

Beden eğitimi ve spor dersinde bir şeyleri yapabiliyor olduğunu görmesinin kendisinde özgüven artışına yol açtığını belirtmiştir.

EÖ 6.

Beden eğitimi ve spor dersinde birçok farklı oyun oynadıklarını ve bu sayede arkadaşlarıyla olan iletişiminin her geçen gün daha da arttığını, sosyalleşmesini de olumlu yönde etkilediğini belirtti.

EÖ 7.

Günlük hayatta oyun oynamayı çok sevmediğini fakat beden eğitimi ve spor dersinde kendisini daha iyi hissedip tüm oyunlara severek katıldığını bu sayede daha çok sosyalleştiğini belirtti.

EÖ 8.

Fiziksel aktivitelerde çok fazla yetenekli olmadığı için oyun oynarken çekindiğini ve oynamak istemediğini belirtmiştir. Fakat beden eğitimi ve spor dersi sayesinde bu problemi yavaş yavaş çözmeye başladığını ve daha sosyal birisi olduğunu belirtmiştir.

EÖ 9.

Okulun ilk dönemlerinde beden eğitimi ve spor dersi esnasında diğer öğrenciler tarafından izlenmekten çok rahatsız olduğunu ve etkinliklere katılımda konsantrasyon sorunu yaşadığını belirtmiştir. Fakat zamanla eğlenceli eğitsel oyunlar sayesinde kendisini izleyenleri görmezden gelip rahatlıkla etkinliklere katıldığını dile getirmiştir.

EÖ 10.

Beden eğitimi ve spor dersinde serbest kıyafet giydiği için kendini daha rahat hissettiğini ve bütün sınıf arkadaşlarıyla beraber oyun oynamasının kendini sosyal anlamda geliştirdiğini ifade etmiştir.

Problem sorusundan elde edilen yukarıdaki görüşlerden hareketle öğrencilerin genel itibarıyla beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmeye etkisine yönelik olumlu cevaplar verdiği görülmüştür. Bazı öğrencilerin ise derslere katılımda ve sosyalleşme konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar

doğrultusunda literatür detaylı bir şekilde taranarak öğrencilerin problemleri için en uygun çözüm yolu aranmıştır.

Öğrenciler arasında oyun oynamak isteyip birtakım problemler sebebiyle genelde kenarda duran öğrencilerin ders esnasındaki aktivitelere katılımı sağlanmalıdır. Yapılan literatür taraması sonrasında bu katılımın öğrenci grubunun tamamının ilgisini çeken, kolay anlaşılabilir, öğretmenin de ara ara oyuna katılımıyla ilgi çekici bir duruma gelen, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin kişiler arası etkileşim ve iletişimin yüksek olduğu ve sosyalleşme üzerinde pozitif etkilere sahip bir eğitsel oyun sayesinde gerçekleştirilebileceği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere tilki avı adlı oyunun oynatılması uygun görülmüştür. Oyun sınıf mevcuduna göre değişiklik gösterebilecek dörderli beşerli oyuncularından oluşan küçük dairesel grupların kurulmasıyla başlar. Dersin işlendiği alanda oluşturulan gruplar farklı alanlara dağılırlar. Her bir daireyi oluşturan oyuncular el ele tutuşurlar ve dairelerin hepsinin içinde birer öğrenci tilki olarak yer alır. Yalnızca bir öğrenci daire dışında kalır ve o öğrencinin peşinde farklı bir öğrenci avcı olarak koşar. Avcının kovaladığı tilki öğrenci diğer daire içlerinden birine girebilir ve girdiği anda daire içinde bulunan diğer öğrenci daireyi terk etmek durumunda kalır. Tilkinin yakalanması ile birlikte öğretmen tarafından görevler değiştirilebileceği gibi oluşturulan dairesel gruplarda değiştirilerek farklı öğrencilerin birbirleriyle etkileşime girmesi sağlanabilir.

Bu oyunun oynanmasındaki amaç, basit bir yapıya sahip olması sebebiyle kendine güvenmeyen öğrencilerinde oyuna dahil olmasını sağlayarak, daire gruplarında el ele tutuşan öğrencilerin iletişimlerinin artmasının sağlanmasıdır. Daire gruplarında gerçekleşen iletişim sayesinde öğrencilerin arasındaki sosyalleşmenin artırılması amaçlanmaktadır. Böylelikle iletişim konusunda tedirgin olan ve sorun yaşayan öğrencilerin sorunu çözülmüş olacak, iletişimi iyi olan öğrencilerinde iletişim seviyeleri daha üst noktaya taşınacaktır. Genel olarak baktığımızda ders esnasında bu oyun sayesinde kazandırılan özellikler öğrencilerin günlük hayatlarına da yansıtacak ve sosyal anlamda kazanımları artacaktır.

Öğrencilerde görülen problemlerinin çözümüne ve mevcut durumun daha üst seviyeye taşınmasına yönelik geliştirilen çözüm önerisi detaylı olarak gözden geçirildikten ve uygun bulunduktan sonra planlı bir şekilde uygulamaya konulmuştur. Çözüm önerisinin uygulanmasından sonra yine aynı 20 öğrenciden konuya ilişkin görüşleri tekrar alınmış ve bir önceki görüşleriyle karşılaştırılmıştır. Önerinin uygulanmasından sonraki görüşler şu şekilde oluşmuştur:

KÖ 1.

Beden eğitimi ve spor dersinde oynatılan oyundan sonra arkadaşları ile daha samimi olduğunu, önceden yaşadığı çekingenlik durumunun ortadan kalktığını belirtmiştir.

KÖ 2.

Cinsiyet ayrımı yapılmaksızın oynanan oyundan sonra erkek öğrencilerle olan iletişiminin daha da arttığını ve oyundan çok zevk aldığını ifade etmiştir. Bu oyundan sonra gerek okuldaki bütün derslerinde gerekse okul dışındaki hayatında erkek arkadaşlarıyla rahatça iletişim kurabildiğini, bu durumunda okula ve derslere olan ilgisini daha da arttırdığını belirtmiştir.

KÖ 3.

Beden eğitim ve spor dersini çok sevdiğini, oynanan oyundan dolayı mutluluk duyduğunu ve mutlu olmasına bağlı olarak iletişiminin daha da arttığını belirtmiştir.

KÖ 4.

Ders esnasında oynanan oyunun alışlagelmiş oyunlardan farklı olduğunu, bu durumun kendisini heyecanlandığını ve oyun esnasında daha önce hiç konuşmadığı arkadaşları ile konuştuğunu ifade etmiş, bu tarz oyunların beden eğitimi ve spor dersinde daha sık oynanmasını istediğini belirtmiştir.

KÖ 5.

Beden eğitimi ve spor dersinin diğer derslere göre daha çok etkileşim içerdiğini ve bu durumun da sosyalleşmeye olumlu anlamda katkı sağladığını ifade etmiştir.

KÖ 6.

Günlük hayatında erkek öğrencilerle çok fazla iletişim kuramamasına rağmen oyun esnasında başarılı olabilmek adına iletişim kurmak zorunda kaldığını ve bu durumda günlük hayatına yansiyarak bu problemi aştığını belirtmiştir.

KÖ 7.

Derste oynatılan oyun sonucunda başarılı olmasından dolayı özgüveninin arttığını, öğretmenin de aktif olarak oyunun içinde yer almasında dolayı mutlu olduğunu belirtmiştir.

KÖ 8.

Günlük hayatta içine kapanık ve yalnız kalmayı seven biri olduğunu fakat oynadıkları oyundan zevk alığını ifade etmiştir. Oyun sonrasında arkadaşlarıyla

daha fazla oyun oynamak istediğini bu durumun sosyalleşmesini ve özgüvenini olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

KÖ 9.

Derste oynanan oyunun yorucu ve zor olmadığını bu sayede kendisini daha rahat hissettiğini ifade etmiştir. Ayrıca arasının bozuk olduğu arkadaşları ile aynı daire de olduğun ve konuştuklarını dersten sonra da bu durumun düzeldiğini belirtmiştir.

KÖ 10.

Derste oynadıkları oyunu izleyen diğer arkadaşlarının da bu oyunu oynamak istediğini ve dersten sonra o arkadaşlarıyla da oyunu tekrar oynayarak yeni arkadaşlıklar edindiğini belirtmiştir.

EÖ 1.

Deste oynanan oyuna katılım gösterdikten sonra kendini diğer insanların yanında daha rahat ve sakin hissettiğini, oynadıkları oyunu okul dışında diğer arkadaşlarına öğrettiğini ve böylelikle yeni arkadaşlıklar edindiğini belirtti.

EÖ 2.

Günlük hayatında zaten sosyal bir birey olduğunu fakat bu oyundan sonra daha da iletişimin güçlendiğini ayrıca öğretmenin de oyuna katılmasının ona daha çok zevk verdiğini belirtti.

EÖ 3.

Beden eğitimi ve spor dersi öğretmenin daha çok sevdiğini, onunla daha rahat iletişim kurabildiğini ve bu sayede diğer öğretmenlerle olan iletişiminin de yavaş yavaş arttığını belirtmiştir.

EÖ 4.

Genel anlamda oyun oynamayı çok sevdiğini, beden eğitimi ve spor dersinin olduğu günleri sabırsızlıkla beklediğini ifade etmiştir. Ayrıca oynanan oyun sayesinde başarılı olabilmek adına arkadaşlarıyla daha iyi anlaşacağını ve iletişimin arttığını belirtmiştir.

EÖ 5.

Oyun esnasında öğretmenin de kendileriyle beraber bir arkadaşmış gibi oyuna katılması kendisinde özgüven duygusunu arttırdığını belirtmiştir.

EÖ 6.

Beden eğitimi ve spor dersinde gerçekleştirilen her aktivitenin kendisine sosyal anlamda yeni kazanımlar yüklediğini ve arkadaşlarıyla olan iletişiminin daha da güçlendiğini belirtmiştir.

EÖ 7.

Oyun oynamayı çok sevmemesine rağmen oynadıkları oyundan çok zevk aldığını, oyun esnasında arkadaşlarıyla gülüp eğlenerek sosyal anlamda geliştiğini belirtmiştir.

EÖ 8.

Spor konusunda çok yetenekli olmadığını, bu yüzden genellikle arka planda kaldığını fakat oynadıkları basit ve eğlenceli oyun sayesinde kendini yavaş yavaş geliştirdiğini ve bu tarz oyunları daha sık oynamayı istediğini belirtmiştir.

EÖ 9.

Beden eğitimi ve spor dersi işlerken daha önceleri kendisinin izlendiğini düşünüp tedirgin olduğunu fakat bütün sınıfın katılımıyla oynanan oyun sonrasında bu durumun ortadan kalktığını ve rahatladığını belirtmiştir.

EÖ 10.

Derste oynanan oyunu mahallesindeki arkadaşlarına öğrettiğini ve onlarla beraber oynarken yeni insanlarla tanıştığını belirtmiştir.

Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmelerine olan etkisinin ortaya konulması amacıyla yapılan çalışma sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin ilk durum ve son durumları değerlendirilmiştir. Değerlendirme, yapılan ilk görüşmeler sonrasında tespit edilen problemlerin çözümüne ve mevcut durumun iyiye götürülmesine yönelik olarak geliştirilen çözüm önerisinden sonra belirtilen görüşler sonucunda yapılmıştır. Bu doğrultuda;

Günlük hayatta çok arkadaşı olmayan ve asosyal olan bir öğrencinin geliştirilen çözüm önerisi sonrasında durumunda olumlu bir değişme görüldüğü, üzerindeki çekingenlik duygusunun kalktığı ve arkadaşlarıyla daha rahat ilişki kurabildiği ortaya konmuştur.

Cinsiyet ayrımı yapılmaksızın oynatılan bir oyun sonrasında hem erkek hem de kız öğrencilerin birbirleri ile daha rahat iletişim kurabildikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin derste oynanan oyun esnasında çok mutlu oldukları ve bu durumun günlük hayatlarına da yansiyarak sosyal anlamda kendilerini daha iyi ifade ettikleri görülmüştür.

Gruplar halinde gerçekleşen oyun sonucunda aralarında birtakım problemler olan öğrencilerin tekrar sorunları aşarak iletişime geçtikleri tespit edilmiştir. Bu durumda beden eğitimi dersinin yapıcı özelliğini ortaya koymuştur.

Öğretmenin de öğrenciler ile birlikte oyuna katılım sağlaması öğrenciler üzerinde özgüven duygusunun gelişmesine neden olmuştur.

Günlük hayatlarında arkadaş çevresi geniş ve sosyal anlamda iyi olan öğrencilerin yeni arkadaşlıklar edindikleri ve sosyal anlamda yeni kazanımlar sağladıkları görülmüştür.

SONUÇ

Görüşleri alınan öğrencilerin problem sorusuna vermiş oldukları ilk ve son cevaplar ele alındığında asosyal öğrencilerin sosyalleşmeye başladığının görülmesi beden eğitimi ve spor dersinin sosyalleşmeye olan olumlu etkisinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca kız ve erkek öğrencilerin oynatılan oyun öncesinde iletişim kurmakta zorluk yaşarken oyun sonrasında bu konu da daha rahat hareket edebilmeleri ise beden eğitimi ve spor dersinin kaynaştırıcı etkisini ön plana çıkarmaktadır. Tespit edilen bir diğer durum olan mutluluk düzeylerinin artmasına bağlı olarak günlük hayatlarında öğrencilerin kendilerini daha iyi hissetmeleri de beden eğitimi ve spor dersinin olumlu etkilerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Problemin giderilmesine yönelik oynatılan eğitsel oyun sonrasında aralarında birtakım sorunlar olan öğrencilerin bu sorunları aştığı ve birbirleri ile iletişim kurmada sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Bu da beden eğitimi ve spor dersinin yapıcı ve birleştirici özelliğini ortaya koymaktadır.

Ortaya çıkan sonuçlar göstermektedir ki beden eğitimi ve spor dersi genel anlamda öğrencilerin sosyalleşmesine olumlu katkılar sağlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin iletişim özelliklerinin gelişmesine, özgüvenlerinin artmasına hem fiziksel hem psikolojik anlamda kendilerini iyi hissetmesine sebep olmaktadır. Özellikle fiziksel ve psikolojik anlamda gelişimin önemli olduğu ortaöğretim çağında öğrenciler için düzgün planlanmış ve uygulanmış beden eğitimi ve spor dersi her anlamda sağlıklı nesillerin yetişmesine olanak sağlayacaktır.

Bu doğrultu da eğitim müfredatlarında beden eğitimi ve spor dersine daha fazla yer verilmesi, beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan uygulamaların artırılması ülkemizin geleceği açısından son derece önem arz etmektedir. Bu durumu Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün "Türk gençliği, sağlıklı yetişip spor yaparsa ulusumuzun geleceği güvence altındadır." sözü açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Açak, M. (2005). *Beden eğitimi öğretmenin el kitabı*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Aksoy Keske, G., Alagül, Ö., Altay, F., Bulca, Y., Güneş, B., Gürsel, F., Hünük, D., Mirzeoğlu, A.D., Temel, C., & Saraç Oğuzhan, N. (2017). *Model temelli beden eğitimi öğretimi*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Aksoy, N. Eylem araştırması: Eğitim uygulamalarını iyileştirmek ve değiştirmek için bir yöntem. *Teori ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9 (4), 474-489.
- Altrichter, H., Feldman, A., Posch, P., & Somekh, B. (2008). *Teachers investigate their work: an introduction to action research across the professions* (2nd ed.). Oxon: Routledge.
- Aras, L., Asma, M.B., Farklı türdeki ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 27-39.
- Aslantürk, Z., Amman, T. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Beltekin, E., Ulucan, H., & Kuyulu, İ. (2019). Lise öğrencilerinin sportif etkinliklere katılım sürelerinin sosyalleşme düzeylerine ve sosyal medya kullanım sürelerine etkisinin incelenmesi, *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-4* (95-111). Ankara: Akademisyen Yayın Evi.
- Büyüközdemir, B. (2008). *Beden eğitimi dersi ve faaliyetlerinin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal gelişim düzeyine etkisi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Costello, P. J. M. (2007). *Action research*. London: Continuum Books.
- Craig, D. V. (2009). *Action research essentials* (1st ed.). San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Çağlar, T. (2016). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı hakkındaki farkındalık durumlarının incelenmesi*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara.
- Çaha, Ö. (1999). *Spora yaslanarak bir nefes alma*. Ankara: Beta Yayınevi.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Elliot, J. (1991). *Action research for educational change*. Buckingham: Open University Press.
- Erkal, M., Güven, Ö., & Ayan, D. (1998). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul: Der Yayınları.
- Greenwood, D. J., Levin, M. (2007). *Introduction to action research: social research for social change* (2nd ed.). California: Sage Publications.
- Harmandar, İ.H. (2000). *Beden eğitimi ve sporda özel öğretim yöntemleri*. Kütahya: Alp Ofset.
- Kuzu, A. Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 425-433.
- McKernan, J. (1996). *Curriculum action research: a handbook of methods and resources for the reflective practitioner* (2nd ed.). Oxon: Routledge
- McNiff, J. (2013). *Action research: principles and practice* (3rd ed.). Oxon: Routledge.
- McNiff, J., Whitehead, J. (2010). *You and your action research project* (3rd ed.). Oxon: Routledge.
- O'Brien, R. (1998). An overview of the methodological approach of action research. Richardson (Ed.), *Theory and practice of action research* içinde (67-68). San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Şahan, H. Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *KMU İİBF Dergisi*, 10 (15), 260-278.
- Ural, A., Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetim, A. Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (5), 63-72.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zuber-Skerritt, O. (1992). *Action research in higher education – examples and reflections* (1 st ed.). London: Kogan Page Limited.